

Ett mörkt år, men trots allt ändå några hoppfulla tecken

Vi är nu drygt 10 månader in i covid-19-pandemin och mitt inne i en andra våg av smittspridningen.

Många har smittats, många har behövt sjukhusvård och över 7000 med covid-19 har avlidit. När smittan nu ökar igen gäller skärpta regler för hur vi skall uppträda för att smittspridningen skall minska. Det gäller att hålla distansen, undvika ställen med mycket folk och att vara noga med att tvätta händerna. Du kan läsa mer om dessa allmänna förhållningsregler t ex på Folkhälsomyndighetens och Njurförbundets hemsidor. Du som har en njursjukdom eller är transplanterad kan behöva särskilda förhållningsätt. Om detta kan du läsa mer i det här Infobladet i en av artiklarna nedan. Vi måste alla vara beredda på en jul med fortsatta restriktioner.

I det här numret av vårt Infoblad kan vi erbjuda två mycket intressanta artiklar om covid-19 och njursjukdom. Båda artiklarna är skrivna av Jessica Smolander och Anette Bruchfeld.

Jessica Smolander är biträdande överläkare, njurmedicin, Danderyds Sjukhus. Anette Bruchfeld är professor, Lidköpings Universitet; överläkare, njurmedicin Universitetssjukhuset Linköping och Karolinska Universitetssjukhuset.

I den första artikeln berättar de om hur covid-19 har drabbat njursjuka både på global nivå och i Stockholms län. I den andra artikeln finns en genomgång av vad som gäller vid olika slag och olika grader av njursjukdom i samband med covid-19. Vi i styrelsen är mycket tacksamma över att Jessica och Anette har lagt ned både tid och kraft att dela med sig av sina kunskaper och erfarenheter.

I vårt förra Infoblad berättade jag att antalet transplantationer minskat kraftigt under våren. Dessbättre har antalet transplantationer återigen ökat under sommaren och framförallt hösten och i bästa fall kan 2020 sammantaget visa samma nivå som under 2019. Positivt!

Det är också positivt att regeringen nu lagt en proposition om en lagstiftning med bättre regler för organdonation från avlidna. Det nya lagförslaget innehåller flera viktiga förändringar.

En av de föreslagna förändringarna är att närståendes rätt att i vissa fall förbjuda donation tas bort. Samtalen från vårdens sida med de anhöriga kommer enligt förslaget att vara inriktade på att utröna den avlidnes inställning till att donera organ.

En annan ändring innebär att vården under vissa förutsättningar skall kunna ge en döende medicinsk behandling före döden där syftet med behandlingen är att bevara organ för eventuell kommande transplantation. Detta förutsätter förstås bl a att fortsatta insatser för att upprätthålla livet på den döende inte längre är meningsfulla. Det finns också andra rigorösa regler för att organbevarande behandling skall få ske.

Njurförbundet och flera andra har drivit dessa frågor under flera år och det känns bra att ny lagstiftning nu äntligen tycks vara på väg. Genom lagförslagen skapas mycket bättre förutsättningar för att möjliggöra fler transplantationer i framtiden.

Du kan läsa mer om den föreslagna lagstiftningen på t ex Njurförbundets hemsida.

Styrelsen/Björn Nilsson, ordförande NjSG

Specialartikel om Covid-19

Författare:

Jessica Smolander

*Biträdande överläkare, njurmedicin
Danderyds sjukhus*

Annette Bruchfeld

*Professor, Linköpings Universitet
Överläkare, njurmedicin Universitetssjukhuset
Linköping och Karolinska Universitetssjukhuset
Stockholm*

Covid-19 och njursjukdom

Vi är nu tio månader in i Covid-19-pandemin och världen har redan gått in i den andra sjukdomsvågen. I början av november 2020 rapporterade Johns Hopkins Corona Resource Center att nästan 47 miljoner fall diagnostiserats globalt under pandemin, varav 1,2 miljoner avlidit. De flesta, men särskilt personer i riskgrupp och deras anhöriga, är trötta på att inte kunna röra sig fritt, träffa nära och kära eller känner oro för att smittas och bli sjuka. Vissa

kan få svårare sjukdomsförlopp om de blir smittade med Covid-19. En brittisk studie visar att hög ålder är den största riskfaktorn för att dö av sjukdomen och att män löper dubbelt så hög risk att bli allvarligt sjuka och dö jämfört med kvinnor [1]. Tillstånd och sjukdomar som också ökar risken för svårare sjukdomsförlopp är bl.a. organtransplanterade med pågående immunhämmande behandling, gravt nedsatt njurfunktion (kronisk njursvikt stadium 4-5), gravt hjärtsvikt, BMI < 20 eller > 40 och dåligt kontrollerad diabetes. Högt blodtryck utan andra riskfaktorer ökar inte risken för svårare sjukdom [2-3]. Den stora majoriteten klarar sig dock undan med lindriga symtom, även i riskgrupperna.

Stockholm drabbades tidigt av pandemin och under första vågen har ett femtiotal av våra totalt 520 patienter i bloddialys insjuknat med symtomgivande Covid-19, varav ungefär hälften behövt inneliggande vård, men endast 14 har avlidit. Ålder > 70 år och lång tid i dialys (> 10 år) ökade risken för svårare sjukdomsförlopp. Av totalt 127 patienter i peritonealdialys (PD) har endast fyra behövt inneliggande vård p.g.a. Covid-19, varav en har avlidit. Detta beror sannolikt på att PD-patienter sköter sin behandling isolerade i hemmet, är vana att ha god handhygien och är mindre exponerade som andra patienter som åker/samåker till en dialysmottagning på sjukhus flera gånger i veckan. Totalt 32 njurtransplanterade i Stockholm har diagnostiserats med Covid-19 fram till augusti, av dessa har åtta avlidit [4-6]. Den europeiska njurföreningen ERA-EDTA har skapat databasen ERACODA för registrering av patienter i aktiv uremivård med Covid-19 i europeiska och andra associerade länder och en analys av de första 448 registrerade är publicerad och visar en dödlighet på 20 % hos dialyspatienter och 18 % hos njurtransplanterade som insjuknat i Covid-19 [7]. Detta visar att det ser ungefär likadant ut i Sverige som ute i Europa och att de flesta klarar sig bra.

Infektionen har i många fall dessutom visat sig ge akut njursvikt med i vissa fall dialysbehov hos tidigare njurfriska individer där uppföljning av njurfunktionen är viktig för att utvärdera om individen också utvecklar kroniskt nedsatt njurfunktion. Vanligtvis mäts kreatinin i blodprov för att uppskatta njurfunktionen, men efter ett långt vårdtillfälle har man oftast tappat mycket muskelmassa och då blir kreatinin ensamt en ganska osäker markör. Man kan då utöver kreatinin behöva mäta Cystatin C för bättre uppskattning av njurfunktionen [8].

Vi står inför andra vågen med erfarenhet från den första. Behandlingen vid svårare sjukdom innefattar bland annat användning av blodförtunnande terapi och kortison vilket lett till bättre överlevnad. Dock klarar inte vården av att vårda alltför många samtidigt, så vi måste alla fortsätta att följa de allmänna råden från Folkhälsomyndigheten. För att undvika smittspridning mellan patienter eller till vårdpersonal finns riktlinjer för vilka mottagningsbesök som kan omvandlas till telefon- eller videobesök för att minska det totala antalet fysiska besök. Du tillfrågas alltid om feber, luftvägs- eller mag-tarmsymtom vid ankomst. Du uppmanas även att ringa din njur- eller dialysmottagning om du får några av dessa symtom inför ditt besök så att du inte dyker upp på mottagningen med pågående infektion. För dig som går på njurmottagningen eller i PD ska du vid symtom på Covid-19 beställa provtagning via 1177, medan du som går i bloddialys provtas via din dialysmottagning. Du ska om du mår bra fortsätta ta dina läkemedel enligt ordination. Om du blir sjuk och behöver hjälp för att veta hur du ska göra med dina läkemedel eller PD-påsar kan

du ringa din mottagning för råd. Det är bra om du inför samtalet har mätt blodtryck och vägt dig så att vi kan göra en bedömning av vätskebalansen.

Vid svåra symtom som andningsbesvär bör du söka akut. Vi njurläkare värnar om att våra patienter med njursjukdom, njursvikt, njurtransplantat eller dialysbehov vid beslut om högre vårdnivå inte nedprioriteras p.g.a. sin sjukdom. Det måste i varje enskilt fall göras en individuell bedömning med hänsyn taget till patientens alla sjukdomar och funktionsnivå. Clinical frailty score är ett mått på skörhet hos individen och har visat sig vara värdefullt som en del i bedömningen av individens förutsättningar att klara av intensivvård vid försämring.

Referenser:

- 1) Williamson, E.J., Walker, A.J., Bhaskaran, K. *et al.* Factors associated with COVID-19-related death using OpenSAFELY. *Nature*. 584, 430–436 (2020). <https://doi.org/10.1038/s41586-020-2521-4>.
  - 2) Socialstyrelsen. 2020-06-02. Uppdatering av tidigare rapport gällande identifiering av riskgrupper som löper störst risk att drabbas av ett särskilt allvarligt sjukdomsförlopp vid insjuknande i Covid-19.
  - 3) Holman N, Knighton P, Kar P *et al.* Risk factors for Covid-19-related mortality in people with type 1 and type 2 diabetes in England: a population-based cohort study. *Lancet*. 2020 Aug. DOI: [https://doi.org/10.1016/S2213-8587\(20\)30271-0](https://doi.org/10.1016/S2213-8587(20)30271-0).
  - 4) Svenskt Njurregister.
  - 5) Scandiatransplant.
  - 6) Smolander J och Bruchfeld A. Covid-19 hos dialyspatienter. *Vaskulär medicin*. Okt 2020, nr 3.
  - 7) ERACODA Study Report 5 2020-05-06 <https://www.era-edta.org/en/covid-19-news-and-information/#toggle-id-10>.
  - 8) Smolander J och Bruchfeld A. Njursjukdom risk vid Covid-19. *Läkartidningen*. 2020;117:20110.
-

Sammanfattande och förenklade förhållningsregler för dig med Njursjukdom

För dig som har känd njursjukdom med endast lätt eller måttligt nedsatt njurfunktion (kronisk njursvikt stadium 3 eller bättre): du betraktas inte som särskild riskgrupp, men ska följa de allmänna råden för att minska risken att bli smittad.

För dig som har gravt nedsatt njurfunktion (kronisk njursvikt stadium 4-5): det finns en risk att vid annan sjukdom såsom infektion försämras i din njursvikt och i värsta fall behöva starta dialys. Ofta är försämringen tillfällig om undervätskning behandlas och doser av blodtryckssänkande och vätskedrivande mediciner justeras av din läkare så att du blir normalvätskad och har normalt blodtryck för att hjälpa njurarna. Det är viktigt att du hör av dig till din njurmottagning om du blir sjuk eftersom det kan behövas en kontroll av njurfunktionen.

För dig som har en inflammatorisk njursjukdom eller vaskulitsjukdom: vid nyinsjuknande eller skov i t.ex. vaskulit ges alltid först en startbehandling med immunhämmande läkemedel för att dämpa inflammationen. Därefter behöver man en underhållsbehandling för att minska risken för skov. Vi har under pandemin fortsatt ge startbehandlingar, men har i varje individuellt fall gjort bedömningar om vilken underhållsbehandling som kan ges eftersom olika läkemedel ger olika grad av immunhämning. Fortsätt därför att ta dina läkemedel enligt ordination. Hos dig som är en i

stillsam fas av din inflammatoriska njursjukdom och inte har någon immunhämmande behandling är det framförallt graden av njurfunktionsnedsättning som avgör om du tillhör riskgrupp.

För dig som går i bloddialys: du får dina dialysbehandlingar vare sig du är frisk eller smittad, men det finns olika lokala riktlinjer på våra dialysmottagningar i regionen. Om endast ett fåtal patienter är infekterade samtidigt finns oftast enkelsal att tillgå på dialysen. I våras hade vi många sjuka samtidigt och fick då dela upp de smittade och friska i separata storsalar, vilket innebär att en del patienter tillfälligt fick byta dialysmottagning, minska antalet dialyser per vecka eller byta dialysdagar. Detta var för att få ihop logistiken och se till att alla dialyspatienter fick tillräckligt med dialys utan risk för smitta. Om du får symptom ska du ringa din dialysmottagning för att planera för din nästa dialys och provtagning för Covid-19 via dialysen.

För dig som går i peritonealdialys: vid infektion med undervätskning p.g.a. feber eller vätskeförluster i mag-tarmkanalen kan styrkorna på dina dialysvätskor behöva minskas, ring din PD-mottagning för att berätta att du är sjuk.

För dig som är transplanterad: fortsatt ta dina immunhämmande läkemedel. Om du skulle drabbas av svårare Covid-19 och som kan kräva inläggande vård diskuterar du med din njurläkare om eventuella ändringar i medicinering.

För dig som väntar på transplantation: transplantationer med njure från avliden donator har fortsatt utan uppehåll under året. De som har en planerad levande givare har under våren fått skjuta upp sin planerade transplantation. Om du smittas med Covid-19 under tiden på väntelistan måste du ringa till din transplantationsenhet för att meddela detta så att du tillfälligt kan tas ned från väntelistan under pågående infektion. I övrigt gäller samma råd som vid gravt nedsatt njurfunktion ovan.

För dig som ska donera en njure: i våras pausades transplantationer med njure från levande donator under perioden mars-april. Sedan maj görs transplantationerna som planerat, men donatorer provtas för Covid-19 och får även göra en skiktröntgen av lungorna inför donationen.

För dig som är tidigare njurfrisk men drabbats av akut njursvikt p.g.a. Covid-19: det är viktigt att någon följer upp din njurfunktion för att se om du utvecklar kroniskt nedsatt njurfunktion. Det finns ingen gemensam planering för uppföljning i regionen, en del följs upp på Covidmottagning eller vårdcentral och andra på njurmottagning.

/Jessica Smolander och Annette Bruchfeld

Förklaringsstabell av CKD-stadium:

CKD stadium	GFR (ml/min/1,73m ²)	Kronisk njursjukdom (CKD) > 3 månaders duration
1	>90	Diagnos CKD1-2 förutsätter samtidig förekomst av annat tecken på njurskada, t ex 2 60-89 albuminuri > 3 mån, biopsiverifierad njursjukdom eller polycystisk njursjukdom
2	60 - 89	
3 a	45 – 59	Njursjukdom med mild - måttligt nedsatt njurfunktion
3 b	30 - 44	Njursjukdom med måttligt nedsatt njurfunktion
4	15 – 29	Njursjukdom med kraftigt nedsatt njurfunktion
5	< 15	Njursjukdom i slutstadium eller dialys

Föreningsinformation

Styrelseledamoten Margrethe Höglund avliden

Tyvärr måste vi meddela att vår styrelseledamot Margretha Höglund avled i början av november. Vår saknad efter en mycket engagerad och kunnig medarbetare och vän är stor och våra tankar går framförallt till hennes närmast närstående.

Årsmöte

På grund av coronapandemin blev vi tvungna att senarelägga vårt årsmöte som annars skulle ha avhållits i april månad. Den 17 september kunde vi trots allt ändå genomföra det försenade årsmötet. Kallelse m.m. hade utgått i Infoblad nr 3 och där framgick att vi fick genomföra årsmötet digitalt.

Ett antal medlemmar deltog genom en uppkoppling via länk i den digitala plattformen Zoom. Självklart blev det inte på samma sätt som vid ett fysiskt möte men vi fick ändå tillfälle att fatta de formella beslut normalt förekommer på ett årsmöte. Saknaden av den gemenskap och efterföljande middag med erfarenhetsutbyten m.m. som annars har präglat våra årsmöten märktes tydligt. Vi får verkligen hoppas att det vid nästa tillfälle har återgått till en något mer normal tillvaro. Hur den omvalda och delvis nya styrelsen ser ut framgår i avsnittet nedan. Tack ändå till er som deltog och möjliggjorde att vi kunde genomföra stämman.

Jul- och nyårsstängt på kansliet.

Kansliet kommer att vara stängt under perioden måndagen den 21 december 2020 – fredagen den 8 januari 2021. Det öppnar således åter måndagen den 11 januari. Hälsningar Christina på kansliet.

Njurförbundet Stockholm Gotland styrelse (nuvarande sammansättning)

Ordförande, kassör	Björn Nilsson	bjorn.nilsson@njurforbundet.se	070-771 53 02
V. ordförande	Lars Rekke	lars@rekke.se	070-962 64 49
Ledamot	Bo Holmén	akessonholmen@gmail.com	070-539 23 73
Ledamot	Mikaela Persson	persson.mikaela@live.se	070-294 02 96
Ledamot	Jimmy Kring	kring.jimmy@gmail.com	070-233 81 33
Ledamot	Eva Söderkvist	eva@soderkvist.se	072-544 79 86
Ledamot	Sven Jonsson	NjSG@svenjonsson.com	
Ledamot	Elvira Gardell	elvira.gardell@live.se	076-061 47 53

Revisorer:

Auktoriserad revisor: Margaretha Morén, BDO Mälardalen AB

Föreningsrevisor: Donald Eriksson,

Suppleant: Monica Eriksson

Valberedning:

Lars Eriksson	Sammanställande	lb.eriksson@bredband.net	070-558 24 25
Roland Ernhoff			

Aktiviteter

Här anslås vanligtvis både ett referat från genomförda aktiviteter men framförallt information om kommande aktiviteter som NjSG anordnar för sina medlemmar. Tyvärr har vi i likhet med nästan alla andra tvingats ställa in alla planerade aktiviteter alltsedan mars 2020 på grund av Coronapandemin.

Till och med det obligatoriska julbordet som vi de senaste åren har haft på Långholmens vårdshus har föreningen i år blivit tvungna att ställa in. Vi hoppas självklart att vi under någon del av 2021 ändå kan återgå till en mer normal verksamhet. Fram till dess gäller att vi försöker att anordna olika former av aktiviteter på distans med hjälp av länkar till olika plattformar för digitala sammankomster och möten. Mer om det i kommande Infoblad.

Vi får hoppas att vi kan se fram emot ett mer aktivt år 2021.

Med många varma hälsningar Christina

En julhälsning från transplantationsgruppen

Vi vill önska våra vänner i transplantationsgruppen en riktigt God Jul och Ett Gott Nytt År. Hoppas att vi snart kommer igång igen. På återseende.

Hälsningar från Britt-Marie och Ann-Margaret

Medlemmars mailadresser

Det finns ett starkt behov av att snabba upp informationen till medlemmarna, inte minst märks det i dessa tider då mycket händer. Med tillgång till fler mailadresser når vi ut till fler medlemmar vid fler tillfällen och behöver inte avvakta till nästa planerade Infoblads utskick. Har du har en mailadress eller har du nyligen bytt till en ny, meddela Kansliet så uppdaterar Christina medlemsregistret med dessa uppgifter.

Mailadress till Christina är: christina.engstrom@njurforbundet.se

---

Jul- och nyårshälsning till alla våra medlemmar från Njurförbundet Stockholm Gotland

Önskar Styrelsen och kansliet

Adress
S:t Göransg. 84
112 38 Stockholm

Telefon
08-653 39 10
070 794 5104

Bankgiro
5068-2350

Mail
christina.engstrom@njurforbundet.se